

Ipostaza justițiară a împăratului Iosif al II-lea în sensibilitatea colectivă turdeană în secolul al XVIII-lea

Petre DIN

Studiile privind imaginarul nu puteau lipsi din perimetrul istoriografic. Faptul este normal dacă acceptăm ideea că istoricul cercetează evenimentele și le conferă interpretare pe baza formației intelectuale și viziunii asupra realității.

În istoriografia românească tema ipostazei justițiare a lui Iosif al II-lea s-a bucurat de o tratare sumară, astfel că până în prezent nu există o lucrare de ansamblu care să trateze unitar această problemă. În general istoriografia noastră până la 1918 a fost prin excelență una militantă servind realizării obiectivelor de interes național, iar în perioada comunistă ideologia marxist-leninistă a deplasat importanța factorului creator în istorie dinspre personalități spre masele populare. Subsumat acestui context nefavorabil, o asemenea modalitate de investigare a trecutului a fost aplicată pe scară redusă în istoriografia românească.

Spiritul novator adus de evenimentele din decembrie 1989 a făcut posibilă orientarea școlii istorice românești spre o nouă direcție istoriografică – școala mentalităților eliberând-o de balastul copleșitor al evenimentialului orientându-se spre om în diversitatea manifestărilor sale. Istoria nouă (*La nouvelle histoire*) grupată în jurul revistei *Les Annales* creată în 1929, la Strasbourg, având ca reprezentanți importanți: Lucien Febvre, Marc Bloch, Jacques Le Goff, J. Delumeau etc., a imprimat cercetări istorice o dimensiune globală privind fenomenul istoric punând în evidență „manierele în care oamenii societăților trecute văd, percep și imaginează cosmosul, lumea care-i înconjoară, cum se văd pe ei înșiși, și unii pe alții, precum și sistemele de valori în funcție de care își modelează atitudini, comportamente, reacții unii față de ceilalți, ca și față de provocările mediului natural, social sau politic”.¹

Eroul justițiar și-a întemeiat carisma pe arta de a hipnotiza mulțimile și de a le asocia sentimente de fanatism religios prin care individul își găsește liniștea și devine aprioric capabil să-și jerească viața în favoarea crezului său. Gustave Le Bon, a surprins trăsăturile liderului carismatic: „cu gesturi, formule, cuvinte evocatoare de imagini, el influențează sensibilitatea colectivă și atinge voința mulțimilor. Ceea ce el vizează nu e inteligența, ci acea regiune a inconștientului unde germinează emoțiile generatoare de gânduri.”²

Studiul își propune să releve impactul excepțional al ipostazei justițiare a împăratului Iosif al II-lea în sensibilitatea colectivă turdeană. Unul din atributele mitice propuse de mentalitatea tradițională este acela de personaj justițiar. În percepția colectivă, împăratul austriac avea capacitatea de înfrânge adversarii poporului, de a face dreptate celor nedreptățiți, garantul armoniei sociale, cel care reabilitează valorile morale și personajul care respectă drepturile legitime ale popoarelor integrate imperiului.³

Ancorarea sensibilității colective în acest spațiu mitic ce a întreținut devotamentul și fidelitatea față de împărat este argumentat prin numeroasele petiții înaintate suveranului austriac. Ele sunt un indiciu clar al portretului tip al bunului monarh, apărător al comunității, garant al prosperității și justițiar al celor mulți, cărora le înțelege condiția și caută să o îmbunătățească. Petițiile reflectă și dimensiunea mitică a suveranului ce-și protejează supușii, identificându-se până la contopire cu problematica disperată a celor mulți. Un exemplu în acest sens este oferit de plângerea lui Ioan Czirdis din Mező Csán din comitatul Turda prin care solicită împăratului o rezolvare favorabilă doleanțelor sale.

¹ Simona Nicoară, Toader Nicoară, *Mentalități colective și imaginar social. Istorie și noile paradigme ale cunoașterii*, Presa Universitară Clujeană Mesagerul, Cluj-Napoca, 1996, p. 40-41.

² Gustave Le Bon, *La Psychologie politique et la defense sociale*, Paris, Flammarion, 1910, p. 137.

³ Claudio Magris, *Il mito habsburgico nella letteratura austriaca moderna*, Torino, 1982, p. 38.

Părintească Cucernicie

„La vremea în care se ridica în acest principat al Transilvaniei oastea de grăniceri români, eu, PreaAuguste Împărate, am fost cel dintâi în împlinirea datoriei și poate, din zel față de Maiestatea Voastră Sacratissime, cu toate puterile mele, cu toate strădaniile mele și cu toată râvna mea și am însuflețit plebea ca să ia armele, ba chiar eu însumi am luat armele și doream să-ți slujesc până la <ultima> picătură de sânge și <mai> doresc și acum. Frații mei, de fapt, sunt înarmați și slujesc cu armele Maiestății Voastre Sacratissime, însă fiindcă pe mine singurul dintre frați, vrea să mă silească <a-i> fi iobag un nemeș ungur, Kendeffi Pál, mi-am luat înapoi armele ce-mi fuseseră date cândva. Mai apoi, zisul domn mi-a luat doi boi prețuiți la 100 de florini, un taur de treizeci de florini <și> o vacă de 20 de florini; <și> nemulțumindu-se cu atât, a avut grijă să fiu aruncat în temniță și m-a ținut colo o lună întreagă zicându-mi că el vrea să mă păstreze de iobag. Acum <însă> mă sloboade bucuros, numai să fiu în stare să-mi procur arme.

<De aceea>, rog cu toată umilința pe Maiestatea Voastră Preasfântă să se învrednicească în temeiul râvnei ce i-am arătat-o, apune să mi dea arme și să fiu mângâiat pentru cele luate de zisul domn.

Această dărniciie nu voi înceta niciodată să o cinstesc prin rugăciunile <mele>. Al Maiestății Voastre Sacratissime preaplecăt supus Ioan Czirdis din Mezö Csán în vestitul comitat Turda.⁴

Termenii uzitați de această petiție semnifică cu certitudine o propensiune a comunității românești față de Iosif al II-lea perceput în maniera pozitivă ca fiind instanța terestră supremă, care dorea binele supușilor săi. Credința în împăratul justițiar inocula sensibilității colective iluzia realizării tuturor doleanțelor social-politice. Ea corespundea unei acute nevoi colective securizante, necesitate cu atât mai evidentă într-un climat de profunde schimbări impuse de suveranul austriac. Limbajul utilizat de petiționar decodifică percepția sumbră a adversarului intern, nobilimea maghiară, ale cărei abuzuri (privarea de libertate, confiscarea de vite ale celui în cauză) sugerează imaginea unei puternice forțe ostile interesului obștesc. Dar clișeul negativ al alterității maghiare este invocat tocmai pentru a pune în relief imaginea pozitivă a „Maiestății Sale Sacratissime” Iosif al II-lea, iubitor de dreptate și adept al unei justiții infailibile. Împăratul, asemenea unui personaj exemplar, „Maiestatea Sa Preasfântă” deține atributul de recunoaștere a mitului – întruchipând abilități precum apărător al valorilor tradiționale de ordine și justiție, compasiune pentru cei defavorizați, calități care favorizează solidaritatea celor opresați în jurul persoanei sale. Suveranul simbolizează, așadar, aspirația comunității românești spre emancipare de sub regimul stărilor politice și exponentul fidel al celor mulți, virtuți care-l propulsează în spațiul mitului.

Am asistat la metamorfoza personajului istoric Iosif al II-lea într-un simbol concret, mitul împăratului justițiar creat în jurul persoanei sale, unde figura suveranului a ajuns să fie colportată și receptată de diversele comunități etnice și sociale în funcție de propriile interese. Ca urmare, în sensibilitatea iobagului obișnuit împăratul semnifică personajul istoric ancorat în universul mizeriei supușilor săi, care vine în contact cu cei mulți, le intră în casele modeste, are bunăvoința de a li se adresa în limba lor, promițându-le că va căuta soluții problemelor expuse și va încerca să le asigure o finalitate favorabilă. Prin asemenea atitudini se conturează în sensibilitatea colectivă a celor opresați speranțe într-o viitoare îmbunătățire a condiției lor, iar imaginea împăratului va fi tot mai mult înconjurată de dimensiunea mitică, carismatică.

Prin politica de „deschidere” a Curții Vieneze, impactul deosebit al călătoriilor lui Iosif în Transilvania și Banat, atitudinea de simpatie și bunăvoință a împăratului arătată supușilor opresați a născut încrederea și speranța în împărat ca instanță ultimă pe deasupra autorităților locale.

Părintească Cucernicie!

Părinții noștri, oameni de liberă strămutare, veniți din părțile de dincolo de Olt, mai exact din satul Ilyen, mai întâi pe moșia Kerebő aflătoare în comitatul Târnava, mai apoi în satul Nagy Ilend și în comitatul Turda, au fost lăsați să practice muncile localnicilor liberi, dar, mai apoi fiind siliți să îndure corvezile iobăgești, în cele din urmă chiar au fost supuși jugului iobăgesc, sub care jug noi gemem și acum.

Prin urmare, implorăm în genunchi pe Maiestatea Voastră Preasfântă ca, în temeiul conținutului acestei scrisori de cercetare adăugată aici, să se învrednicească să ceară să fim sloboziți cu cea mai mare îndurare din sus-zisul iobăgesc și să fim repuși în starea noastră veche și liberă dinainte.

Această îndurare împărătească păstrând-o veșnic în pieptul nostru, nu vom înceta niciodată, până la moarte, să ne rugăm lui Dumnezeu pentru o viață lungă și fericită a Maiestății Voastre.

Ai Maiestății Voastre în veci credincioși supuși Kiron Kirilla, Vaszilye Igna, On Gyorge și Kiron Mihăilla.⁵

⁴ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fond Comitatul Turda, nr. 3383 / 1773, f.2

Documentul este semnificativ sub aspectul perspectivei regenerării condiției existențiale a suplicanților, a posibilității instaurării justiției absolute. Această perspectivă mesianică devenea virtuală doar prin intervențiile salvatoare ale împăratului justițiar. Creionarea imaginii întunecate a prezentului (abuzurile slujbașilor fiscali ai stăpânului de pământ, transformarea petiționarilor din oameni liberi în condiție iobăgească) prezintă atributele unui regim detestabil și iminenta sa schimbare, grație personalității Salvatorului. Fiind o perioadă a disensiunilor și a confruntărilor, nevoia justițiarului devine un imperativ care sintetizează aspirațiile unei dreptăți echitabile în raport cu cea a autorităților locale. Justițiarul întruchipează în sensibilitatea populară personajul ce are posibilitatea instaurării bunăstării și fericirii tuturor supușilor, opus unui prezent arbitrar și injust generat de nobilimea maghiară.

Limbajul suplicanților enunță o viziune eliberatoare, speranța într-o lume mai bună, ceea ce dovedește propagarea credinței în împăratul justițiar. Perspectiva mesianică primește un spor de autenticitate prin vehicularea unor formule precum: „Implorăm în genunchi pe Maiestatea Voastră Preasfântă să se învrednicească să ceară să fim sloboziți cu cea mai mare îndurare din sus-zisul iobăgesc”, „nu vom înceta niciodată, până la moarte, să ne rugăm lui Dumnezeu pentru o viață lungă și fericită a Maiestății Voastre”, termeni care conferă sensibilității colective speranțe într-un viitor mai bun datorită rolului excepțional al bunului împărat. Prin devoțiune și fidelitate, suplicanții creează o puternică coeziune în jurul Salvatorului și în schimbul acesteia, personajul mitologic trebuia să le ofere o rezolvare favorabilă la doleanțele exprimate. Iată de ce putem aprecia în Iosif al II-lea subiectul credinței în împăratul justițiar care a întreținut speranțele și aspirațiile celor opresați în momentele de criză.

Tentația colectivă a îmbunătățirii condiției existențiale prin apelul la împăratul justițiar arată amploarea deosebită a acestui fenomen, rezultat al mesajului protector al celor umili, părinte al patriei, dar și rezultat al colportării ideilor regeneratoare la nivelul sensibilității celor mai diverse structuri sociale. Astfel, încrederea țărănimii în suveranul deținător absolut al dreptății atinge cote înalte. În 1779, locuitorii din satul Bala din comitatul Turda înaintează o petiție împăratului în care vor reclama comportamentul abuziv al domnilor de pământ.

Preasfântă Maiestate Cezaro-crăiască

Domn foarte îndurător <și> foarte binevoitor!

Să îngăduie Preasfânta Voastră Maiestate să înfățișăm din genunchi judecății voastre preaauguste preaplecalele noastre plângeri, după cum urmează:

În primul rând. Domnii noștri pământenii pretind de la noi astfel de servituți pe domeniile lor încât să nu mai putem să supraviețuim nici măcar noi înșine nicidecum să plătim contribuția regească a Preasfintei Voastre Maiestăți. Pretind de la noi corvoadă și totuși ei dețin întreg teritoriul satului nostru, niciodată nu l-am subîmpărțit în conformitate cu curțile noastre. Iar contribuția o plătim la fel cu ceilalți săteni bine situați.

Să răsplătească Dumnezeu bunăvoința Preasfintei Voastre Maiestăți, iar noi rămânem până la moarte în suflet cu o recunoscătoare credință. Ai Preasfintei Voastre Maiestăți preaplecați și în veci credincioși supuși, locuitorii satului Bala din Comitatul de Turda.⁵

Textul decodifică ideea că dimensiunea justițiarului specifică spiritului mitic a constituit motivul esențial al petițiilor îndreptate către Iosif al II-lea, de unde supușii români așteptau rezolvarea dezideratelor socio-economice. Împăratul justițiar a fost un mit mobilizator care se afla în imaginarul românesc, argumentul acestui fapt fiind mulțimea petițiilor către Curtea Vieneză percepută ca o instanță salvatoare și o întruchipare a voinței de a realiza libertatea socială a celor opresați. Conștientă de realitatea socială (numeroase abuzuri în îndeplinirea obligațiilor sociale enumerate în text), comunitatea opresată l-a investit pe împărat cu rol salvator și mesianic. Limbajul utilizat exprimă profund necesitatea îmbunătățirii condiției existențiale, o preocupare pentru impunerea unor obligații sociale suportabile, limitarea abuzurilor nobilimii și ale autorităților locale. Această ipostază justițiară acordată împăratului justifică credința în „bunul suveran” ce se angajează în acțiuni de revigorare a speranțelor celor umiliți, acțiuni ce corespund orizontului de așteptare românesc.

Plângerile țăranilor au semnificația unui act de celebrare a „cultului” împăratului care s-a exprimat în imagini și reprezentări simbolice ce tind să supradimensioneze sentimentul devoțiunii față de împărat. Discursul celor opresați poartă amprenta reformismului habsburgic, fapt pentru care solicitările lor

⁵ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fond Comitatul Turda, nr. 3522 / 1773, f.3

⁶ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fond Comitatul Turda, nr. 6778 / 1779

sunt formulate într-un cadru legalist și dinasticist. Speranțele într-o mai bună gestionare a problemelor, reconcilierea dintre opresați și opresori sunt legate de angajarea lui Iosif al II-lea în această direcție oferind astfel legitimitate revendicărilor socio-economice. Justiția este bună, „drepturile” sunt date de „luminăția sa împăratul”, însă nobilimea este vinovată prin nerespectarea lor. Țăranul este capabil să facă mai corect distincția dintre „legal” și „illegal”, e mai conștient de nedreptăți și caută soluții pentru depășirea in justiției. Încălcarea drepturilor sale, piedicile care i se pun în căutarea ei, consecințele acestui demers, bătaia, închisoarea, îi întăresc spiritul de răzvrătit și credința deja câștigată că împăratul le va face dreptate. Prin asemenea gesturi, românii conștientizează că au un protector în împăratul Iosif al II-lea, iar intervențiile sale în soluționarea unor plângeri va colporta mesajul împăratului justițiar la nivelul celor mai diverse structuri sociale. Pe acest fundal plin de abuzuri nobiliare, gesturile de bunăvoință ale suveranului au întărit convingerea că românii se află în prezența salvatorului și justițiarului îndelung așteptat, contribuind astfel la mitizarea persoanei imperiale.

Formulele utilizate de petiționari, dincolo de limbajul adecvat acestei situații, denotă indiscutabil prestigiul mitic al suveranului protector și încrederea în capacitatea acestuia de a soluționa favorabil doleanțele exprimate. „Să îngăduie Preasfânta Voastră Maiestate să înfățișăm din genunchi judecății Voastre preaplecatele noastre plângeri”, „Să răsplătească Dumnezeu bunăvoința Preasfintei Voastre Maiestăți, iar noi rămânem până la moarte în suflet cu o recunoscătoare credință”. Dincolo de tonul stereotipizat cerut de respectarea ierarhiilor sociale, formulele utilizate exprimă sentimente de respect și loialitate față de „bunul împărat” dar și de așteptare mesianică sedimentate în mentalul colectiv țăranesc.

Împăratul întruchipează spiritul justițiar care rezidă din acțiunile ce urmăresc protejarea celor mulți, situații de multe ori în împrejurări disperate. Voința sa are valoare cutumiară și petiționarul se angajează să o respecte. Percepem aici, funcționând, valențele mitice ale împăratului justițiar și salvator. Solicitățile petiționarului sunt legitime, suveranul le cunoaște, ceea ce mărește posibilitatea ca augusta persoană să le rezolve în mod favorabil. Și pe această cale era reconfirmată relația „sacră” dintre împărat și supușii săi români. Indiferent dacă realitatea a fost sau nu pe măsura credinței, a loialității față de împărat, o dată mitul constituit, orice atribute care i se conferă nu fac decât să-i sporească gradul de autenticitate și soliditate.

Numeroasele intervenții imperiale în favoarea supușilor români vor întări convingerea că se află în prezența justițiarului îndelung așteptat, contribuind astfel la supradimensionarea imaginii mesianice și la mitizarea persoanei imperiale. Cum s-a putut observa și din documentele anterioare, plângerile reprezintă un indiciu sigur al prezenței împăratului justițiar în gândirea populară. Autoritatea suveranului se exercită mai ales în domeniul justiției. În virtutea obligațiilor contractuale el trebuie să împartă corect dreptatea și să devină factor de decizie politică și eroul exponențial.

Augustului Împărat și Coregent

Domnitor înzestrat de la natură cu clemență,

Locuitorii moșiilor Also și Felsosaltsua, Bedellő, Torotska, Posságe și ce numită în limba poporului Vallye din comitatul de Turda cer în genunchi să înfățișeze în fața Augustului Tron în ce fel anume sunt ei apăsați de către stăpânii lor pământeni cu povara de nesuportat a robotelor și prin tot felul de jecmâniri nelegiuite până acolo încât nu pe nedrept să deplângă starea lor ajunsă acolo, unde cândva se situa cea a egiptenilor care în robia israelită au trebuit să înalțe trei cetăți foarte mari, în timp ce spun: „Ce oare este mai jalnic decât să așezi mereu, fie vară fie iarnă, în slujba altuia fără nici o răsplată a muncilor tale și să păzești lucrurile pe care acela le are acasă, dobândite sub felurite pretexte cu mână violentă stând astfel sub amenințarea preacruntelor bătăi cu vergile ?”

Cer cu plecăciune să li se dea cu cea mai mare îndurare leac de ușurare pentru atât de marile lor poveri, <ca unii> care făgăduiesc că sunt gata pentru orice slujbe ale Majestății Sale Sacratissime, numai să poată să scape de împricinatul comite și de ceilalți baroni.

Textul decodifică ideea că imensa speranță a românilor ardeleni în „împăratul justițiar” era alimentată de limbajul extrem de binevoitor la adresa instanței salvatoare habsburgice. Rezolvarea favorabilă a solicitărilor exprimate era posibilă deoarece suveranul era perceput ca fiind Părintele Patriei, justițiarul celor defavorizați și protectorul comunității românești. Apelul insistent al petiționarilor s-a datorat indiscutabil fascinației promisiunii rezolvării doleanțelor exprimate.

⁷ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fond Comitatul Turda, nr. 4118 / 1774, f.1

Analiza acestui fenomen istoric, credința în „împăratul justițiar” ne ajută să reconstituim sensul acțiunii reformatoare a împăratului și imaginea sa în mentalul colectiv ardelean. Majoritatea iobăgimii conștientiza caracterul acestei schimbări radicale, că bulversarea pozitivă a societății este rezultatul voinței împăratului. Ecoul schimbărilor din Transilvania colportează manifestări premonitorii ale unei îmbunătățiri a condiției existențiale, căci acțiunea salvatoare, justițiară, aparține suveranului „bun”. Cu cât în lumea rurală se răspândea un zvon că împăratul ar fi poruncit legi în favoarea poporului iar nobilimea i se împotrivesc, cu atât se motivează mitul împăratului rebel în fața ordinii sociale nedrepte.

Mentalitatea epocii evidențiază în profunzime ideea împăratului justițiar. Din toate manifestările împăratului în contactul direct cu supușii săi și din petițiile înaintate augustului suveran, rezultă în mod logic dorința acestuia de a înlocui vechile structuri justițiare nobiliare cu justiția obiectivă a împăratului. Interesantă este și hermeneutica discursului petiționarilor care situează la cei doi poli opuși „Maiestatea Sa Sacratissima” și „împlicinatul comite și ceilalți baroni”. El reflectă tensiunea dintre modelul real, imperfect (nobilimea maghiară și patriciatul săsesc) și nostalgia perfecțiunii (împăratul). Pentru a reface acest echilibru sensibilitatea celor opresați este favorabilă împăratului, investindu-l cu atributele mitice ale personajului justițiar și salvator. Cuvintele de încurajare rostite de suveran, atitudinea plină de bunăvoință, sentimentele ironice față de nobilime, toate erau de fapt menite să fortifice încrederea supușilor în împărat și să ofere „lumii de jos” speranțe într-o viitoare schimbare. Indiscutabil că prin asemenea gesturi comunitatea celor opresați percepe în persoana suveranului personajul protector și justițiar, contribuind astfel la conturarea profilului mesianic și la mitizarea persoanei imperiale.

Răspunsul împăratului justițiar nu a ezitat și el s-a situat în întâmpinarea orizontului de așteptare românesc. După examinarea petițiilor Iosif al II-lea trimite memoriul guvernului din Sibiu, ordonând să facă dreptate celor opresați. Ca urmare contele Carol Teleki la 15 iunie 1779 face cunoscută porunca crăiască a împăratului, juzilor supremi ai nobililor și Tablei Comitatului Turda.

În numele Sfintei Maiestăți Cezaro-crăiești și Apostolice,

Arhiduce al Austriei, Mare Principe al Transilvaniei și comite al secuilor

Preavestitul, aleșilor și nobililor, frate demn de respectul nostru și binevoitorilor, sănătate și creșterea harului cezaro-crăiesc.

Ne sunt transmise de către Domniile Voastre în anexă jalbele unor suplicanți în număr de 52, în legătură cu năpăstuirile înșirate pe larg în ele, înaintate Preasfântului împărat al Romanilor, cu scopul și cu serioasa dispoziție ca, fiind ascultați chiar și reclamații – precum și alți interesați, să cerceteze realitatea celor înfățișate și, în măsura în care se va constata că plângerile sunt drepte, să fie socotite încă neaplanate fie prin împăciuire fie prin altă modalitate; iar pe aceia care vor fi găsiți că au fost reduși la starea iobăgească în chip nedrept și împotriva opreliștii legilor, să poruncească să li se dea asistență fiscală înaintea celorlalți, în temeiul conținutului circularilor și să le facă dreptate înainte de toate, fiecăruia în felul său, atât acestora cât și celor lezați și păgubiți pe nedrept în oricare alt fel pentru a-și găsi îndestulare.

Pe deasupra, acolo unde se va fi descoperit că au fost impuse corvezi care depășesc prevederea punctelor de reglementare sau a înțelegerilor făcute între stăpânul de pământ și iobagii săi, așa cum este înfățișat peste tot, să trimită pe viitor proporțiile corvezilor și serviciilor. În ceea ce privește trecutul însă, să dea cuvenită satisfacție și să aducă ușurare celor lezați pentru corvezile impuse în chip nelegiuit și stoarse pe orice cale în chip necinstit.

Iar cât privește ocuparea, semnalată de unele comunități sătești, a unor terenuri care serveau la pășunatul oilor și sustragerea de la iobag de către stăpânul de pământ a altor beneficii care i se cuvin aceluia în conformitate cu punctele înțelegerii, după ce se va fi verificat și se va fi aflat adevărul relatării, să pună să fie restituite lucrurile dobândite pe nedrept și să se îngrijească cu râvnă ca nu cumva iobagul să fie privat în vreun fel de beneficiile ce i se cuvin în sensul aceluiași puncte ale înțelegerii.

Acolo unde vor fi descoperit că relatarea reclamațiilor este lipsită de temei și se va fi aflat că nu se poate da audiență doleanței suplicanților, dacă se vrea să rămână neștirbite legile și regulile de îndrumare, să-i lămurească pe aceștia în legătură cu acest lucru așa cum se cuvine și să aibă grijă ca nu cumva suplicanților să li se aducă vreun afront din partea stăpânilor de pământ sau a oricărui altora, din pricina plângerilor înaintate PreaAugustului împărat.

Dacă veți face așa, Maiestatea Sa Preasfântă mai sus pomenită vă va rămâne binevoitoare. Din Guvernul Crăiesc al Marelui Principat al Transilvaniei, Sibiu, în ziua de 15 iunie a anului 1779.

Carol, conte Teleki

Porunca crăiască a Împăratului către Prevestitul, Aleșii și Nobilii, Comite Suprem, juzii supremi ai nobililor și vicecomiți precum și către întreaga Tablă Continuă a Vestitului Comitat de Turda, fratelui nostru demn de respect și binevoitor la Turda.

Porunca Guberniului ca să fie cercetate și să li se aducă îndreptare celor 52 de suplici anexate Preasfântului Împărat, după ce vor fi ascultați reclamanții. Datată 19 iunie 1779.⁸

Analizând tematica propusă de document, observăm că el se centrează pe un discurs mitologic, al „împăratului justițiar”, o mitologie care nu corespunde în totalitate realităților transilvănene. Discursul mitologic este o istorie reclădită și idealizată, centrată pe figura unei personalități oneste și virtuose, Iosif al II-lea, acceptată de sensibilitatea țărănimii ca fiindu-le mult superioară. El se situează pe deasupra intereselor mărunte ale nobilimii și autorităților locale simbolizând un refugiu din interiorul disensiunilor sociale în arhetipurile eterne ale figurilor mitice. Acest discurs ce depășește retorica îngustă a lucrurilor comune prin refuzul de a se integra moralei nobilimii are și o funcție internă precisă, favorizează exercitarea unei magistraturi justițiare și morale imperiale ale cărei efecte sunt impunerea liniștii și moderației.⁹ Finalmente este important că mitul „împăratului justițiar” corespunde așteptărilor unei comunități opresate, ceea ce denotă temperamentul justițiar dominant al suveranului.

Asemenea gesturi de clemență imperială și simpatia arătată maselor de români au avut un impact puternic în sensibilitatea țărănimii, iar persoana împăratului va fi înconjurată de aura sa mitică, carismatică. Numeroasele intervenții salvatoare în sprijinul românilor aflați în permanente disensiuni cu nobilimea sau patriciatul săsesc vor inocula mentalului colectiv, atributul mitic al împăratului justițiar. Pe acest fundal tensionat, asemenea gesturi au întărit convingerea generală că se află în prezența salvatorului îndelung așteptat. Asistăm astfel la conturarea profilului mesianic și la mitizarea augustului suveran Iosif al II-lea.

Summary

The Myth is not a history in exactness way, of the precision that scientific spirit claims from history. Because the myth involves a turning to good account, persuasion in certain values, is touched by what we called “partyprinciple (spirit)”. The involvement of the “partyspirit” in the myth is the key in understanding the myth „the good-hearted emperor”.

The collective mental doesn't reflect the objectiveness of historical fact, but the way in which they perceive the main character- the emperor. The collective (total) image points out (emphasizes) for us, the solidarity between the emperor and the rest of the world, their desire to integrate stable as possible in an imperfect world emphasizes an undeniable order. In his name Horea rose at the head of his peasants in 1784, struggled against Napoleon at Arcole, making real wonders in dynasty, defence (protection), threatened by enemies and their direct oppressors, the hungarian aristocrats. The ungratefulness against them was easily disconsider because in front of daily occurrence oppression for ordinary people, was present not the emperor but the hungarian administration and aristocracy, whom they suspected by dishonesty and hostility against the monarchy. Two centuries of history where the most important was the „House of Austria” had the gift of modifying deeply the collective sensibility, infiltrating in roumain mental „the good-hearted emperor”. They perceive in the „House of Austria” a higher way of civilization where in center is the pure emperor, who for them was higher than Austria. He was the single support in attenuation of their suffering provoked by the aristocrats oppression.

⁸ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fond Comitatul Turda, nr. 6731 / 1779

⁹ Monique Segré (sub direcția sa), *Mituri, rituri, simboluri în societatea contemporană*, Editura Amarcord, Timișoara, 2000, p.231